

7. Радчук Г. К. Структурні та динамічні характеристики ціннісних орієнтацій студентів Проект: «Теоретико-методологічні проблеми психологічного супроводу професійної діяльності. *Наука і освіта. Спецвипуск*. Одеса, Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського. 2009. № 5. С. 135–140.

8. Регуш Л. А. Психология прогнозирования: успехи в познании будущего. СПб.: Речь, 2003. 352 с.

9. Рудь Г. В. Формування життєвих перспектив у ранній юності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» К., 2005. 20 с.

10. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис. М.: Издательская группа «Прогресс», 1996. 344 с.

Тетяна Липченко,

викладач кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

Христина Вербицька,

доцент кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто питання пошуку шляхів, засобів, методів активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти як основи розвитку їхнього творчого мислення та самостійності. Проаналізовано особливості вибору іноземномовного фахового матеріалу, який використовується для навчального процесу.

У статті також наголошується на важливості обсягу термінологічної лексики для забезпечення комунікативної діяльності здобувачів вищої освіти у межах тематики спілкування. Також увагу акцентовано на особливостях навчання професійно спрямованого говоріння, – вправи повинні відповідати таким стабільним вимогам, як заданість ситуації, професійна спрямованість завдань, природність ситуації спілкування, вмотивованість мовленнєвої дії здобувача вищої освіти, новизна.

Ключові слова: підготовка фахівців, навчання іноземних мов, навчальний процес, комунікативна діяльність, аналіз навчального матеріалу, комунікативні вміння та навички.

Abstract. *The article deals with the question of finding ways, means, methods of activating the cognitive activity of higher education applicants as the basis for the development of their creative thinking and independence. The features of the choice of a foreign language professional material, which is used for the educational process, are analyzed.*

One of the priority tasks is to strengthen the practical direction of training, in particular in the study of foreign languages, developing their skills and abilities to use the acquired knowledge in practice. Successful and effective study of terminological vocabulary in the teaching of a foreign language for professional purposes will depend on the choice of foreign language professional material. The content of the selected material will determine how effectively the teacher will be able to organize learning activities in the classroom, create situations for searching and analyzing certain information, control the content of statements of higher education applicants and at the same time develop their analytical thinking, scientific conjecture, intuition, critical approach to information, to encourage them to active, creative activity, both when reading texts and in other types of speech communication. It is necessary to create a set of exercises in order to solve communicative and cognitive problems when working with professional literature.

Teaching professionally oriented speech has its own characteristics: exercises must meet such stable requirements as the given situation, professional orientation of tasks, the naturalness of the communication situation, the motivation of the speech action of the higher education seeker, novelty. In accordance with the general theory of problems, problem-based teaching of a foreign language should be built in such a way that higher education students receive knowledge not in a ready form, but as a result of their own efforts, mobilization of previously acquired knowledge in solving problems. Creating situations of authentic and problematic nature requires from higher education applicants to make independent decisions, find different means and methods of solving problems. It is the series of problem tasks that develop the ability to read literature in the specialty as a basic component of information activities, open up the possibility of using a foreign language to solve professional problems.

Key words: *preparation of specialists, teaching foreign languages, educational process, communicative activity, educational material, communication skills and abilities.*

Сьогодні іноземна мова як навчальний предмет стає джерелом полікультурного розвитку особистості, впливає на усвідомлення себе як культурно-історичного суб'єкту, який сприймає історію свого народу в розвитку, відчуває відповідальність за свій народ та майбутнє держави. Інтеграція України до єдиного світового простору вимагає якісної підготовки висококваліфікованих кадрів, які б могли гідно представляти свою державу перед світовим співтовариством. У Національній доктрині розвитку освіти

у ХХІ столітті відзначається, що стратегічним завданням сучасної системи освіти є виховання творчої соціально-активної особистості. Для підготовки компетентного фахівця необхідним є пошук шляхів, засобів, методів активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти як основи розвитку їхнього творчого мислення та самостійності.

Одним з першочергових завдань є посилення практичного спрямування підготовки фахівців, зокрема при вивченні іноземних мов, вироблення у них навичок та умінь використовувати набуті знання на практиці. Здобувач вищої освіти повинен досконало володіти не лише знаннями свого фаху, але й вільно спілкуватися з іноземцями у різних службових ситуаціях. Успішне й ефективне вивчення термінологічної лексики при викладанні іноземної мови професійного спрямування залежатиме від вибору іноземномовного фахового матеріалу, який використовується для навчального процесу. Таким основним матеріалом є тексти фахового спрямування. Від змісту відібраного матеріалу буде залежати наскільки ефективно викладач зможе організувати навчальну діяльність на занятті, створити ситуації для пошуку та аналізу визначеної інформації, проконтролювати зміст висловлювань здобувачів вищої освіти і водночас розвивати їх аналітичне мислення, наукову здогадку, інтуїцію, критичний підхід до вміщеної в текстах інформації, спонукати їх до активної, творчої діяльності, як при читанні текстів, так і в інших видах мовленнєвого спілкування.

Обсяг термінологічної лексики повинен бути достатнім для забезпечення комунікативної діяльності здобувачів вищої освіти у межах тематики спілкування, визначеною програмою. Окресливши тематику фахових текстів та відібравши термінологічну лексику для активного засвоєння здобувачами вищої освіти, потрібно створити комплекс вправ з метою вирішення комунікативних і пізнавальних задач при роботі з фаховою літературою. Навчання професійно спрямованого говоріння має свої особливості: вправи повинні відповідати таким стабільним вимогам, як заданість ситуації, професійна спрямованість завдань, природність ситуації спілкування, вмотивованість мовленнєвої дії здобувача вищої освіти, новизна.

У відповідності до загальної теорії проблемності проблемне навчання іноземної мови повинно будуватися таким чином, щоб здобувачі вищої освіти отримували знання не в готовому вигляді, а в результаті власних зусиль, мобілізації раніше отриманих знань,

у процесі вирішення проблемних завдань. Здобувач вищої освіти має бути націленим на проблемний зміст, монологічний текст або діалогічне висловлення, що мають міжособистісну і міжкультурну спрямованість. Це сприяє формуванню здатності не тільки здобувати, але і закріплювати знання, виробляти комунікативні вміння та навички. А створення ситуацій автентично-проблемного характеру вимагає від здобувачів вищої освіти самостійного прийняття рішення, знаходження різних засобів і методів рішення поставлених проблем.

Слід враховувати, що розумова діяльність здобувачів вищої освіти максимально активізується при урахуванні фактору часу (обов'язкова фіксація та обмеження часу, який відводиться на вирішення будь-якого проблемного питання). Необхідно зауважити, що використання проблемного методу дозволяє значно збільшити час індивідуальної мовленнєвої діяльності здобувачів вищої освіти. Складним і специфічним завданням є укладання професійно-спрямованих проблемних завдань з іноземної мови [2, с. 30]. Необхідно виконати велику підготовчу роботу, пов'язану з аналізом навчального матеріалу і виокремлення тих моментів, які мають бути подані у вигляді проблемних завдань. Досвід показує, що ця робота кропітка і трудомістка, але надалі витрачені зусилля цілком компенсуються. Саме серії проблемних завдань розвивають уміння читання літератури за фахом, як базового компонента інформаційної діяльності, відкривають можливості використання іноземної мови для вирішення професійних завдань. Вони забезпечують формування відповідних видів мовленнєвої діяльності, допомагаючи реалізувати основну функцію вивчення іноземної мови – формування у здобувачів вищої освіти професійної комунікативної компетенції. Враховуючи особливості професійного мислення, творчі завдання дають можливість моделювати реальні ситуації професійної діяльності майбутнього фахівця: у проблемній ситуації здобувачі вищої освіти вирішують завдання мовного і професійного характеру.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури свідчить, що для більш чіткої і обґрунтованої організації навчального процесу у ЗВО з метою використання ресурсів іноземної мови для формування компетентного фахівця необхідно враховувати принципи навчання.

Дане твердження, поряд з організуючими принципами, торкається принципів здатних мобілізувати навчальний процес. Вони передбачають: а) подібність навчального процесу і життєвої практики; б) опору на логічне й образне мислення; в) організацію

творчої групової й індивідуальної діяльності; г) переживання почуття успіху.

Сьогодні зростає інтерес до можливості навчати іноземної мови у формі мовленнєвої діяльності, де закладені великі можливості не тільки для навчання, але для всього розвитку особистості.

Як засвідчує практика при викладанні іноземних мов, ґрунтуючись на вище згаданих принципах, слід переходити до більш ефективних прийомів навчання [3, с. 138]. Якщо традиційно в навчальній практиці переважали тренувальні прийоми навчання, то для даної пропозиції, вважаємо, більш актуальним є використання творчих, інтерактивних, проєктивних, інноваційних методик, однією з особливостей яких є пошук і наявність поставленої проблеми і завдання з її вирішення.

Вважається, що іноземна мова як предмет вивчення виявляє великі розвивальні, виховні можливості (І. Є. Пассов, К. К. Платонов, І. Л. Бім, Ю. К. Чабанський, І. А. Махмутов), оскільки предмет «Іноземна мова професійного спрямування» є унікальним серед інших предметів: одночасно іноземна мова є і метою і засобом навчання. Тому основним джерелом навчальних, розвивальних і виховних цінностей у процесі вивчення іноземних мов є сам предмет. Слід підкреслити, що завдяки зацікавленню іноземними мовами увага перемістилася на вивчення мови, що використовується в реальному спілкуванні фахівців окремої галузі. У зв'язку з цим, науковці наголошують, що сучасним досягненням у галузі навчання іноземних мов для спеціальних цілей став такий висновок: оскільки іноземна мова знаходить своє застосування в різних ситуаціях спілкування фахівців кожної конкретної галузі, можна моделювати процес їх реальної комунікації, і відібравши попередньо для цього необхідний мовний та мовленнєвий матеріал, зв'язати весь широкий діапазон мови до конкретних потреб спеціалістів і цим полегшити процес оволодіння мовою для спеціальних цілей.

Розвиваючі можливості предмету «Іноземна мова професійного спрямування» у ЗВО розкриваються за певних умов: якщо здобувачі вищої освіти стає суб'єктом навчальної діяльності, її активним учасником і творцем; коли навчання сповнюється особистісного змісту, а навчальні завдання включають різноманітні аспекти діяльності людини та постають підготовчим етапом для трудової діяльності.

Робота над іншомовним висловлюванням сприяє розвитку логіки мислення, коли здобувач вищої освіти має будувати свої

висловлювання послідовно, інформативно, логічно-зв'язано і ситуативно. Відтак, отримують розвиток гностичні функції аналізу і синтезу: на матеріалі іноземної мови здобувачі вищої освіти вчать розрізняти цілі граматичні конструкції на частини і навпаки, об'єднувати частини в єдине ціле.

Отже, основним завдання навчання іноземної мови здобувачів вищої освіти ЗВО є не просто навчити їх користуватися нею як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях, а використовувати іноземну мову в усіх видах мовленнєвої діяльності в ситуаціях професійної діяльності.

1. Актуальні проблеми ділового дискурсу та бізнес-комунікації: матеріали II Міжнар. очно-заоч. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених (1 берез. 2013 р.) / редкол.: Г. Г. Дрінко, І. В. Решетарова; Донбас. держ. пед. ун-т; Горл. ін-т інозем. мов та ін. Горлівка: ГПМ, 2013. 169 с.

2. Барабанова Г. В. Когнітивно-комунікативна модель навчання професійно орієнтованого читання іноземною мовою в немовному вузі. 2004. №1. С. 29–31.

3. Цимбал С. В. Психологічні особливості формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів засобами іноземної мови: дис. ... канд. психолог. наук: 19.00.07. К., 2006. 173 с.

4. John, Ann M. Text, Role and Context: Developing Academic Literacies. NY: Cambridge University Press, 2009.

Наталія Медвідь,

старший викладач кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТАМ ЗВО

Анотація. У статті проаналізовано новітні сучасні методи навчання української мови як іноземної, суть яких полягає у визначенні механізмів адаптації лексичної інформації та способів її засвоєння та збереження. Наголошено на тому, що когнітивний підхід у навчанні зможе зробити комунікативну методику більш динамічною і надасть новий імпульс для поновлення методичної думки.